

Mutes veselības zināšanu un attieksmes izvērtējums 12 gadu veciem bērniem Rīgas skolās

Marks Ņizamovs, Egita Senakola¹

Veselības centrs "Pļavnieki", Latvija

¹ Rīgas Stradiņa universitāte,

Zobu terapijas un mutes veselības katedra, Latvija

Ievads. Mutes saslimšanas un to sekas ir nopietnas sabiedrības veselības problēmas, kas varētu būt reducētas, samazinot indivīdu ekspozīciju to izraisošo riska faktoru ietekmei. Savukārt eksistē liels psihosociālu teoriju klāsts, kurš tika izstrādāts, lai prognozētu, izskaidrotu un mainītu veselību veicinošu uzvedību.

Darba mērķis. Analizēt esošo situāciju saistībā ar zināšanām par mutes veselību un attieksmi pret to 12 gadus veciem Rīgas skolēniem, kā arī piedāvāt mutes veselības uzlabošanas modeli – izglītojošu īsfilmu.

Materiāls un metodes. Zināšanu un attieksmes pārbaudei tika veikts šķērsgriezuma kvantitatīvs pētījums. Dati par skolēnu zināšanām par mutes veselību tika iegūti, administrējot rakstveida anonīmo aptauju ar vairākiem atbilžu variantiem. Savukārt dati par skolēnu attieksmi pret mutes veselību tika iegūti, administrējot rakstveida anonīmo aptauju ar vienu atbilžu variantu. Jautājumu loks ietvēra pamatzināšanu pārbaudi par veselīgu diētu, smēķēšanas sekām, mutes higiēnu, zobu traumām un to profilaksi, kariesa iedarbību uz zobiem, fluorīdu darbības īpatnībām un periodonta saslimšanu simptomātiku. Aptauja tika izstrādāta latviešu un krievu valodā un tika veikta piecās Rīgas skolās laikposmā no 2013. gada novembra līdz 2014. gada februārim. Dati tika apstrādāti ar SPSS datorprogrammu un aprakstošām un analītiskām statistikas metodēm. Normalitātes noteikšanai tika lietots Kolmogorova–Smirnova tests. Pārējā analīze tika veikta, pielietojot neparametriskās statistikas metodes – Vilkoksona un hī-kvadrāta testus.

Rezultāti. Aptaujā piedalījās 223 divpadsmit gadu veci Rīgas pilsētas skolēni (90 zēni un 133 meitenes). Minimālais rezultāts abu dzimumu skolēnu zināšanu pārbaudes testam – 25% no kopējā pareizo atbilžu skaita, bet maksimālais – 90%. Vidējais – 54,10%. SD – 13,47%. Minimālais rezultāts abu dzimumu skolēnu attieksmes pārbaudes testam – 0%, bet maksimālais – 100%. Vidējais – 94%. SD – 15,50%. Iegūtie dati neatbilst normālam sadalījumam ($p < 0,05$), ir atšķirība starp attieksmes un zināšanu aptaujas rezultātu lielumiem ($p < 0,05$), respondentiem, kam ir labas zināšanas, ir arī laba attieksme ($p > 0,05$).

Analizējot aptaujas rezultātus, tika konstatēts, ka visvājākās zināšanas respondentiem bija par to, kā rīkoties zobu traumas gadījumā – pilnīgi izsista zoba reimplantācija. Balstoties uz šiem rezultātiem, tika pieņemts lēmums radīt izglītojošu īsfilmu latviešu un krievu valodā, kuru var apskatīt *YouTube*, "Smaidi vesels!" kanālā. Īsfilmas sižets tika veidots, analizējot Starptautiskās zobu traumatoloģijas asociācijas un Amerikas Bērnu zobārstu akadēmijas vadlīnijas, kā arī konsultējoties ar bērnu zobārstniecības speciālistiem Latvijā. Filmā piedalījās 12 gadu veci skolēni, lai sasniegtu maksimālu iedarbības efektu uz līdzīga vecuma grupas auditoriju. Tas, kā īsfilma ietekmēs skolēnu mutes veselības uzvedības maiņu, tiks pētīts turpmāk.

Secinājumi. Skolēnu vidējo zināšanu līmeni 12 gadu vecumā par mutes veselību piecās Rīgas pilsētas skolās varētu novērtēt kā viduvēju, bet vidējo attieksmes līmeni – kā augstu. Tika statistiski apstiprināts, ka labākas zināšanas par mutes veselību stimulē labāku attieksmi pret to. Tomēr, pastāvot atšķirībai starp zināšanu un attieksmes testu rezultātiem, varētu secināt, ka ir vairāku faktoru ietekme uz attieksmes veidošanos, kas arī tiek uzsvērts uzvedības maiņas teorijās.